

4. Рельєф України. Навчальний посібник [Текст] / [Б.О.Вахрушев, І.П.Ковальчук, О.О.Комлев, Я.С.Кравчук, Е.Т.Палієнко, Г.І.Рудько, В.В.Стецюк]; За загальною редакцією В.В.Стецюка. – К.: Видавничий дім «Слово», 2010. – 688 с.

О.В. КОСТРОВА

ТЕНДЕНЦІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СПОРТИВНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. У розвитку туризму в Україні помітну роль відіграє спортивний туризм. По суті він є однією з найдоступніших і масових форм активного відпочинку, пізнання та вивчення навколишнього світу.

Актуальність та доцільність наукового пошуку в даному напрямі зумовлені характером розвитку сучасного суспільства зменшення фізичної рухливості та активності людей. Тому лише спортивно-оздоровчий туризм може вирішити цю проблему, яка дедалі загострюється.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом фахівці подивилися на туристсько-спортивні можливості України більш прискіпливо і детально. Адже спортивний туризм – це одна з найдоступніших і масових форм активного відпочинку, пізнання та вивчення навколишнього світу. Сьогодні багато наукових розробок присвячено проблемам спортивного туризму в Україні. Особливості розвитку спортивного туризму розглядаються в роботах учених: О. Бейдика, І. Пірожника, І. Балабанова, А. Балабанова, М. Мальської, М. Гамкало, О. Бордуна, П. Масляк, Н. Сажневої, А. Никишина.

Метою статті є розгляд та аналіз спортивного туризму в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Спортивний туризм – вид спорту, в основі якого лежать змагання на маршрутах, що включають подолання категоризованих перешкод у природному середовищі (перевалів, вершин (у гірському туризмі), порогів (у водному туризмі), каньйонів, печер та ін.), і на дистанціях, прокладених у природному середовищі й на штучному рельєфі [3].

Спортивний туризм користується в основному тими ж ресурсами, що й оздоровчий, але на відміну від останнього для нього особливо привабливими є не сприятливі та комфортні сторони цих ресурсів, а близькі до екстремальних, такі, що знаходяться на межі можливостей для даної конкретної групи туристів або близькі до неї. Так, наприклад, у гірських подорожах привабливим є важкопрохідний рельєф, в той же час ці подорожі здійснюються у найкомфортніший кліматичний період. В лижних подорожах і рельєф, і кліматичні умови суттєво відрізняються від інших видів спортивної рекреації.

Для туристів-лижників, пішоходників та гірників у зв'язку з послабленням прикордонного режиму відкрився для проходження Мармароський хребет в Карпатах, який має альпінотипні форми рельєфу. У водному туризмі завдяки освоєнню нової тактики проходження складних перешкод на каяках відкрилися для проходження проходження малі, але технічно складні річки Карпат. Не зупиняють пошук нових печер та продовження старих туристи-спелеологи тощо [4].

В Україні спортивний туризм є офіційно визнаним видом спорту, його включено до Єдиної спортивної класифікації України з видів спорту, що не входять до програми Олімпійських ігор.

У складі Федерації спортивного туризму України діє 27 територіальних осередків, які налічують у своїх рядах – 9 749 індивідуальних членів та 121 колективний член, серед яких 3 463 особи та 82 414 гуртківців туристсько-спортивних гуртків у закладах освіти.

Перше місце по кількості походів серед видів спортивного туризму займає пішохідний (421), друге – водний (320), третє – гірський (282), четверте – велосипедний (101), п'яте – спелеотуризм (87), шосте – лижний (65), сьоме – вітрильний туризм (60) [5].

У туристському спортивному русі помітно зросла комерційна складова. Вона полягає в тому, що досить велика кількість підприємців зі сфери туристського бізнесу, інформаційно-рекламної області, а також державно-управлінських і освітніх структур намагаються знайти себе в секторі спортивного туризму, вважаючи, що в перспективі він може принести значні фінансові й інші дивіденти.

Іншою тенденцією розвитку спортивного туризму є помітна демократизація відносин між людиною, державою й природою, зникнення одних і поява інших заборон і обмежень. І як наслідок усього цього помітне зниження керованості в русі [6].

Одним з напрямків розвитку спортивного туризму полягає в тому, що трохи сповільнився ріст складності походів, а також з'явилася потреба в пошуку більш складних маршрутів у вже давно відомих і доступних районах країни.

Останньою особливістю розвитку спортивного туризму є те, що він, як і вся Україна, входить у смугу великого державного регулювання всіх процесів, і як наслідок цього, виникає велика увага з боку держави за його розвитком. Більше того, спортивний туризм став якоюсь зоною боротьби зацікавлених у його розвитку міністерств і відомств, які курирують питання спорту, турбізнесу й освіти.

В Україні традиційно за формою проведення заходів і особливостями організації спортивно-оздоровчий туризм поділяють на організований (плановий і самодіяльний) і неорганізований [1].

Розвиток нових напрямів спортивного туризму екстремального, пригодницького, вітрильних та інших подорожей, проведення комбінованих за видами туризму подорожей з використанням наявних

природно-рекреаційних, історико-культурних та кадрових ресурсів країни, не тільки створює умови для залучення до активних занять спортивним туризмом населення України, а й має стимулюючий вплив на розвиток міжнародного та зарубіжного туризму, сприяє загальному розвитку туристичної галузі України як потенційно високорентабельної галузі економіки та її входженню до світового туристичного ринку.

Сучасний розвиток спортивного туризму, його перетворення в суспільно-значимий соціально-економічний феномен обумовлює особливу актуальність проблем ефективної організації туристичної діяльності й використання туристичних ресурсів. Стратегічна мета розвитку спортивного туризму в Україні складається: у створенні конкурентоспроможного на внутрішньому й світовому ринках національного туристичного продукту, здатного з максимальною повнотою задовольнити потреби населення України; розширенні внутрішнього спортивного туризму й постійного росту в'їзного спортивного туризму; у забезпеченні на цій основі комплексного розвитку туристичних центрів і курортних територій; збереженні й відтворенні природного середовища [2].

Висновки з проведеного дослідження. Отже, проаналізувавши усе вищевикладене, можна зробити наступні висновки та узагальнення: спортивний туризм в Україні є національним видом спорту, що має багаторічні традиції. Він містить у собі не тільки спортивну складову, але й особливу духовну сферу, і спосіб життя самих аматорів мандрівок. Центрами розвитку спортивного туризму, як і раніше, залишаються некомерційні клуби туристів («турклуби»), хоча багато туристів займаються ним самостійно; розвиток цієї багатогранної громадської діяльності спортивного туризму неможливий без організаційно-територіальної структури; останнім часом спортивному туризму як ефективному засобу залучення населення до здорового способу життя стало приділятися значно більше уваги з боку органів державної влади. На сьогоднішній день у складі Федерації спортивного туризму України діє 27 територіальних осередків, які налічують у своїх рядах – 9 749 індивідуальних членів та 121 колективний член, серед яких 3 463 особи та 82 414 гуртківців туристсько-спортивних гуртків у закладах освіти.

Список літератури:

1. Масляк П. О. Рекреаційна географія: Навч. посіб. / П. О. Масляк. – К.: Знання, 2008. – 343 с.
2. Никишин Л. Ф. Туризм и здоровье. / Л. Ф. Никишин, А. А. Коастуб – К., 2001. – 98 с.
3. Пирожков Г. П. Краеведение: Учеб. пособие / Г. П. Пирожков – Тамбов: Ч.1, 1996. – 166 с.
4. Сажнева Н. М. Рекреаційна географія: Навч. посіб. / Н. М. Сажнева. – Мелітополь, 2008. – 329 с.

5. Серкіз Я. І. З Історії українського мандрівництва. Матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. Проблеми розвитку туризму в Україні і завдання відновлення історичної пам'яті / Я. І. Серкіз. – К., 2004. – 213 с.
6. Соколов В.А. Спортивний туризм на сучасному етапі. Матеріали Міжнародної НПК “Туризм у ХХІ столітті: глобальні тенденції і регіональні особливості” / Ю. В. Штангей, І. В. Петрова. – К., 2002. – 115 с.

Г.Ю. КУХАРСЬКА

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ УКРАЇНИ

Україна – велика аграрна держава. Сільське господарство країни – одна з основних галузей матеріального виробництва, що відіграє важливу роль у житті суспільства. Тому відродження українського села і селянства є одним з найважливіших завдань нашої молоді незалежної держави. Вже доведено, що фермерські господарства є однією з ефективних форм господарювання, надійним засобом вирішення продовольчої проблеми суспільства, яке крокує до ринкової економіки і в цілому є фактором забезпечення соціально-політичної стабільності нашої країни. Але сьогодні необхідно закласти основу щодо формування альтернативних варіантів розвитку фермерських господарств з більш високою кінцевою результативністю та конкурентоспроможністю в ринковому середовищі. Ця проблема на сучасному етапі розвитку аграрного сектору належить до найбільш актуальних та значущих.

В економічній літературі розвиток фермерських господарств досліджується в різних аспектах, що знайшло відображення у працях науковців, таких як і О.А. Гальцова, О.В. Гривківська та І.В. Хлівна, Т.В. Апостолова, М. М. Кропивко, А.М. Артеменко, П.К. Бечко й А.Ф. Бурик та інших. В географічній літературі фермерські господарства досліджуються у працях М.Д. Заячука, Л.О. Мармуль, М.Д. Пістуна.

Разом з тим питання ефективності виробництва, особливо фермерського господарства, досліджено недостатньо з урахуванням маркетингових концепцій. Фермерське господарство і досі не знайшло достатнього висвітлення у вітчизняній географічній та економічній літературі, а зарубіжний досвід потребує ґрунтовної адаптації до умов господарювання в Україні. Тому розробка принципів та методологічних основ ефективного розвитку сучасного фермерського виробництва в Україні набуває актуальності як для економічної науки, так і для практики господарювання.

Класичним фермерським господарством є господарство, яке базується на праці фермера та членів його родини з можливістю залучення найманих працівників. Саме особиста участь у виробничому